

Vårt Luleå

Kanotsommar... Skolan bantar

Sidorna 5, 10 - 11

Sidorna 6 - 7

Soliga Luleå

Luleå har flera år vunnit TV-programmet Rapport solliga. Även i fjol flödade solen över norrlandskusten – men det blev Ölands norra udde som till sist knep segern. Luleå blev god tvåa och Umeå trea. Solligan sträcker sig från midsommar till början av augusti.

Medeltemperaturen i Luleå under sommarmånaderna juni, juli och augusti ligger numera på 14,5 grader. Det är en ökning med ca en halv grad jämfört med tidigare.

Lokalhistoria och foton

Intresserad av lokalhistoria?

Då bör du besöka stadsarkivets egen sida på Internet: www.lulea.se/stadsarkivet Här finns intressanta artiklar, gamla bilder och vykort, faktauppgifter med mera.

Prisas för jämställdhet

Kommunens jämställdhetsstipendium för 2007 har tilldelats avdelningen Pelikanen vid Sundets förskola på Porsön.

I motiveringen från jämställdhetskommittén heter det att avdelningen "i sitt arbete med barnen betonar varje individs rätt att få vara den man är och utvecklas från sina förutsättningar utan att hindras av traditionella könsmönster."

Största IT-företaget

Tulldata på Porsön är troligtvis den största IT-arbetsplatsen norr om Sundsvall. Tullverkets IT-avdelning har expanderat kraftigt på sistone och har i dag närmare 160 anställda. Nästan alla finns i Luleå. Expansionen gör också att man måste utöka sina lokaler på Aurorum. Tullverket investerar stora summor i just IT-utveckling, bland annat gäller det ett unikt brottsbekämpningssystem.

IT-branschen i Luleå sysselsätter cirka 2 000 personer. Bedömningen är att IT-företagen under de närmsta åren kommer att anställa ett par hundra till.

Dyrt få bort klotter

Kommunstyrelsen har antagit en handlingsplan för att minska klotter och skadegörelse. Det handlar bland annat om att påverka ungdomar, sanera nedklottrade hus och att sätta upp graffitiplank.

De privata fastighetsägarna ska nu få bidrag med 50 procent av kostnaderna för att ta bort klotter i centrum samt i Gammelstad och på Örnäset. Tekniska förvaltningen har fått en extra miljon för att sanera klotter på de kommunala fastigheterna.

Vårt Luleå ges ut av Luleå kommuns informationsavdelning. **Redaktör:** Kjell-Arne Johansson. **Grafisk form:** Frank Rizo. **Omslagsfoto:** Thomas Öberg. **Övriga foto:** Thomas Lindgren där ej annat anges. **Ansvarig utgivare:** Sven-Olov Hederyd. **Tryck:** GTC Print. **Upplaga:** 38 000 ex. **Adress:** Vårt Luleå, Luleå kommun, Info, 971 85 Luleå. **Telefon:** 0920-45 35 01. **E-post:** kjell-arne.johansson@info.lulea.se

Sommar i Luleå

Det finns mycket att se och uppleva i Luleå i sommar. Massor av tips finns i Sommarmagasinet 2007 som delades ut till hushållen i slutet av maj. Om du inte fått tidningen i brevlådan finns den att hämta på turistbyrån i Kulturens hus.

Tre fick kulturstipendier

En arrangör, en konstnär och en förening har tilldelats Luleå kommuns kulturstipendier.

Kamar-Eddine Abdessamad, boende i Svartöstad, har initierat många kulturarrangemang i Luleå under årens lopp. Inte minst gäller det musik och artistgalor. På sistone har han bland annat arbetat med den andra volymen av "The sound of Luleå".

Konstnären **Kerstin Hedström** heter den andre enskilde stipendiaten. Enligt kultur nämnden kännetecknas hennes konst av

hög originalitet och integritet. Hennes verk "Livstycken" i nya biblioteket i Kulturens hus är ett av många exempel.

Relativt nya **kulturföreningen Syster** har också belönats. Föreningen har ett 20-tal medlemmar och ger bland annat ut en tidskrift och har ett galleri på Kronan.

Stipendierna är på 20 000 kronor vardera och delades ut vid kommunfullmäktigemötet i slutet av maj.

Turistbyrån i Kulturens hus

Turistbyrån finns numera i Kulturens hus, bredvid receptionen. Här finns information om det mesta i Luleå och regionen. Det går också att boka stugor i skärgården, köpa souvenirer, kartor med mera.

Luleå turistbyrå har från 11 juni till 12 augusti öppet under vardagar kl 09-19

samt lördagar och söndagar kl 10-16.

Turistbyrå vid Nederluleå kyrka i Gammelstad erbjuder framför allt information om världsarvet. Sommartid ordnas dagligen guidade rundvandringar. Från 10 juni och fram till 20 augusti är turistbyrå i Gammelstad öppen alla dagar kl 09-18.

Röja sly är ett typiskt sommarjobb. Bilden togs vid Lulsundskanalen innan den rustades upp.

Foto: Mattias Johansson

1 500 ungdomar sommarjobbar

Även i år får Luleås skolungdomar sommarjobb av kommunen. Politikerna valde att höja anslaget med drygt en halv miljon när staten drog in sitt bidrag. Verksamheten blir därför lika stor som tidigare.

Det betyder att alla ungdomar som gått ut grundskolan samt årskurs 1 och 2 i gymnasiet erbjuds tre veckors arbete. Det rör sig bland annat om arbetsuppgifter i parker, äldreomsorg, barnomsorg och i olika föreningar. De yngsta får 41 kronor i timmen, de äldre 51 kronor.

I fjol sommarjobbade över 1 500 skolungdomar.

Helén ny fritidschef

Helén Wiklund Wårell börjar arbeta som fritidschef i augusti.

Luleå kommuns nye fritidschef heter **Helén Wiklund Wårell**. Hon har lång erfarenhet av både ledarskap och idrottsfrågor. Den nye fritidschefen spelade länge fotboll i Hornskroken och innebandy med FK Luleå. Efter idrottskarriären har hon haft flera tunga uppdrag inom Idrottssverige. Hon är utbildad arbetsterapeut och har senast

arbetat som vårdchef inom landstinget.

Helén Wiklund Wårell efterträder **Ulf Eriksson**. Hon tillträder tjänsten i början av augusti. Fritidsförvaltningens kontor finns numera i centrum på Smedjegatan 17.

Med den nye fritidschefen är två av kommunens elva förvaltningschefer kvinnor. Den andra är socialchef **Agneta Ekman**.

Bok & Bild i oktober

Efter ett uppehåll 2006, på grund av bygget av kulturhuset, återkommer Bok & Bild 26-28 oktober. Platsen blir förstas Kulturens hus.

Bok & Bild i Luleå är en folkfest med konst och litteratur: författarscener, seminarier, utställningar och oväntade möten. Barnens Bok & Bild kommer att bjuda på spännande aktiviteter i bildverkstad och bibliotek.

Under helgen delas också Erik Lindgrenpriset, Luleå kommuns lyrikpris, ut. Nytt för i år blir Lilla Erik Lindgrenpriset för unga skribenter i åldern 16-20 år. Pristagaren utses genom en tävling och det går att delta med både poesi och prosa. Prissumman är på 5 000 kronor.

Alla aktiva författare och yrkesverksamma konstnärer i Norrbotten inbjuds att delta. Norrbottens konstnärer erbjuds möjlighet att delta med ett valfritt verk.

Bland övriga författare och föreläsare som är på gång kan nämnas kända namn som **Elsie Johansson, Marie Hermanson, Monika Fagerholm, Sisela Lindblom** och **Ulrika Knutson**. De kommer att få sällskap av många fler.

Många åtgärder ska minska utsläppen

Luleå kommun försöker på olika sätt bidra till minskade utsläpp av växthusgaser.

– Men det finns en hel del kvar att göra, säger miljö- nämndens ordförande Malin Konradsson.

Malin Konradsson, ordförande i miljönämnden, vill förändra människors beteende för att minska kommunens miljöpåverkan.

Luleå har bland annat fått statliga bidrag för att genomföra klimatinvesteringar på totalt 100 miljoner kronor. Största investeringen är Luleå Energis utbyggnad av fjärrvärme samt närvärme i Antnäs. Ett annat exempel är att Norrmejerier går över till träpellets för att producera sitt hetvatten.

Internt satsar kommunen på miljövänligare transporter och effektiv körning (eco-driving). Under våren har det också gjorts en informationssatsning med flera visningar av

den uppmärksammade dokumentären "En obekvämlig sanning".

Ekologiskt centrum

– Att arbeta med miljöfrågorna och att skapa en långsiktigt hållbar utveckling är en stor utmaning, säger **Malin Konradsson**, ny ordförande i miljönämnden sedan årsskiftet.

– Vi i Luleå kommun har gjort många bra saker, bland annat klimatinvesteringsprogrammet. Men det finns en hel del kvar att

göra för att bli det ekologiska centrum som vi säger i vår vision.

Två prioriterade frågor för Malin Konradsson är att göra staden attraktiv för fotgängare och cyklister och att fortsätta utveckla Luleå lokaltrafik.

– Det finns ingen enkel lösning på miljöproblemen. Vi måste jobba i samverkan och ha tålamod. Att förändra människors beteende tar tid, men det är oerhört viktigt om vi skall minska Luleå kommuns miljöpåverkan.

Nytt äldreboende med nytänkande

Idag finns 26 äldreboenden i kommunen och nu byggs det 27:e. De första hyresgästerna flyttar in under hösten.

Nytt är enheter särskilt utformade för mer komplexa behov och demenssjukdomar.

Planeringen av det nya äldreboendet har skett i nära samarbete med personal, pensionärsorganisationer och politiker. Social-

förvaltningens projektledare **Ingegerd Bucht** har haft ett nära samarbete med tekniska förvaltningens projektledare **Ulrika Persson**.

Uppdraget har varit att ta del av forskning kring åldrandet och besöka andra äldreboenden för att få ta del av nyheter inom området.

– Det som är viktigt med det här äldreboendet är att det satsas mycket på välbefinnande genom verksamhetens innehåll, färgsättning och teknik, berättar Ingegerd Bucht. När det gäller tekniken så kan exempelvis en

sensor placeras under sängen vilket gör att när personen sätter ner fötterna på golvet så tänds en lampa i lägenheten. Flyttar sig personen till toaletten så sker samma sak med belysningen – den tänds. Tanken med detta är att försöka få ner antalet fallolyckor bland äldre.

Larm för trygghet och säkerhet

Personer med demenssjukdomar som inte själv kan hitta inom eller utanför huset kan med hjälp av det nya larmet ändå få möjlighet att röra sig friare både inne och ute. Larmet programmeras individuellt.

När det gäller färgsättningen har det visat sig att klara färger är lättast att se och känna

Rekordvarma vintrar

Vintrarna i Norrland har de senaste 15 åren blivit två grader varmare. Somrarna har blivit blötare, framför allt under juni månad.

För ett par år sedan skrev vi i Vårt Luleå om de mildare vintrarna. Då fanns fortfarande ett litet frågetecken kvar – kanske berodde temperaturhöjningen på en tillfällighet.

SMHI har nu sammanställt värden för perioden 1991-2005 och jämfört med perioden 1961-1990. Enligt meteorologerna är det inte längre någon större tvekan om att klimatet i Sverige förändrats. Orsaken är mest troligt att växthuseffekten förstärkts på grund av utsläpp av växthusgaser som koldioxid.

Varmare och blötare

Sammantaget har det blivit betydligt varmare och lite blötare. Årsmedeltemperaturen för hela landet har ökat med knappt en grad. Nederbörden har ökat med sju procent.

Allra tydligast märks förändringen längs norrlandskusten på vintern. Medeltemperaturen hos oss har ökat med hela 2,2 grader under december-februari. Under övriga årstider är ökningen betydligt måttligare. Alla månader förutom juni och oktober har blivit varmare.

Årsnederbörden har ökat med 10-15

Somrarna har blivit något varmare, men framför allt blötare, under de senaste 15 åren.

procent i nästan hela Norrbotten. Det är framför allt somrarna som blivit blötare, i Luleåregionen handlar det om 25-30 procent mer regn under juni-augusti. Nederbörden under hösten har däremot minskat med cirka tio procent.

Effekterna är många redan nu av att klimatet blivit varmare.

- Fler extrema väderhändelser med bland annat ökad risk för översvämningar.

- Högre trädgräns i fjällen. I Abisko handlar det om flera hundra meter.
- Svårare för renar och lämlar att hitta föda vintertid.
- Lättare att odla när växtzonerna förskjuts norrut. Skåne får allt fler vinodlare.
- Ökad risk för skadeangrepp på växter och träd.
- Mer vattenkraft.
- Lägre kostnader för uppvärmning.

igen vid olika typer av sjukdomar. Det här innebär att det kommer att vara klara färger i korridorer och partier i anslutning till lägenhetsdörren som i sin tur kommer att vara väl markerad.

En trädgård för sinnen

Den yttre miljön har planerats för att vara lugnande och ytterligare bidra till välbefinnande. En Sinnenas trädgård, kommer att anläggas med damm, upphöjda planteringar, pergola, bersåer och gräsmatta/sommaräng. Dessutom har byggarna varit rädda om de träd som varit möjliga att ha kvar. Det innebär att den som kan och vill kan promenera i

”tallskogen”. Trädgården blir ett rum för lugn och harmoni.

Bergvikens äldreboende byggs ihop med Midskogens äldreboende. Genom det kommer lokaler att kunna nyttjas gemensamt och personal att samarbeta mellan husen. Det är också en del i ”tänket” kring det nya boendet att fler får ta del av det nya husets möjligheter.

Skolan stöps om när elevantalet minskar

Just nu händer det mycket i skolvärlden. Mindre elevkullar och friskolor leder till om-organiseringar, skolnedläggningar och uppsägningar. Vi försöker här sammanfatta det viktigaste.

Skolan är kommunens största verksamhet med 14 500 elever och 2 800 anställda. Budgeten ligger i år på drygt 1,3 miljarder kronor.

Barnkullarnas storlek växlar ganska kraftigt. Fram till år 2010 beräknas antalet elever, inklusive på förskolenivå, minska med uppåt 600. Samtidigt etableras allt fler friskolor. En

gissning är att de kommer att locka runt 700 elever. Prognosen är att det om tre år finns cirka 1 300 färre elever i de kommunala skolorna. Men minskningen kan bli ännu större om fler väljer friskolealternativet.

Minskningen är inte jämnt fördelad. Antalet förskolebarn ökar under de kommande åren medan årskullarna i grundskolan minskar. Den kommunala grundskolan beräknas minska med hela 1 450 elever, var sjätte grundskoleelev försvinner.

Därför måste kommunen nu anpassa skolkostymen – vidta ”strukturåtgärder” som det heter. I pengar handlar det om att minska utgifterna med cirka 30 miljoner kronor. Det

Stora omställningar

Det blir färre elever i den kommunala grundskolan under de närmaste åren.

görs på tre sätt: personalminskningar, ny organisation och skolnedläggningar.

Lärare sägs upp

70 lärare och fritidspedagoger har sagts upp under våren. Eftersom det i regel är de yngsta som får gå höjs medelåldern bland pedagogerna. En annan effekt är att många klasser får nya lärare till hösten. Ett 15-tal lärare har dessutom tagit förtida pension.

Övrig personal – assistenter, vaktmästare, chefer och andra grupper – minskar med 28 heltidstjänster till hösten. Det hoppas kommunen kunna lösa i huvudsak med pensionsavgångar och omplaceringar.

Den administrativa organisationen för grundskolan och förskolan görs om. Områdeskontoren avecklas, eventuellt blir kontoret i Råneå kvar. I stället delas kommunen in i tre områden med en för- och grundskolechef för varje. Rektorer i varje område ska ingå i rektorsteam. Det blir tre team i varje område.

väntar i skolorna de närmsta åren. Många elever får flytta till nya skolor.

Foto: Mats Fellström

Allt fler friskolor

Till hösten kommer det att finnas minst fyra fristående skolor. Grundskolan Nya läroverket håller sedan ett par år till i gamla Midskogsskolan och Norrskenet drar i gång på Björskatan. En tredje grundskola, Alnour International School, är godkänd av skolverket och har förhandlat med kommunen om lokal. NTI-gymnasiet och Norrlands entreprenörsgymnasium finns i centrum. Norrskenet planerar även att öppna förskoleavdelningar på Björskatan.

Många fler vill starta friskolor i Luleå. Skolverket har fått in ett tiotal ansökningar om att starta nya skolor eller nya program från 2008.

Skolor med profil

Konkurrensen om eleverna gör att de kommunala skolorna har börjat marknadsföra sig. I januari delades en folder ut till alla hushåll med information. "Luleå ska ha Sveriges bästa skola" var en talande rubrik.

Alla kommunens skolor och förskolor har sedan några veckor tillbaka egna hemsidor på nätet.

Skolorna profilerar sig också allt tydligare. Ett exempel är Bergviksskolans Sportcampus Luleå med inriktning mot idrott, hälsa och ledarskap som startar i höst. Skolan samarbetar med ett stort antal föreningar i stadsdelen.

En annan idé är intraprenader, en sorts kommunala friskolor där personalen har stor självständighet. Östra skolan, Stadsöskolan och Kråkbergsskolan är intresserade att gå över till den nya driftformen.

Skolor läggs ner

Den tredje åtgärden är att avveckla lokaler och lägga ner skolor. En förstudie har inletts som ska se över alla lokaler. I augusti ska ett förslag presenteras med olika alternativ som barn- och utbildningsnämnden får ta ställning till. Slutgiltigt beslut fattas troligtvis först i början av 2008.

Till hösten flyttas drygt 100 högstadiel elever från Bergnässkolan till Bergskolan. Det kommer troligtvis att bli många liknande elevflyttningar under de kommande åren.

Samtidigt expanderar förskolan kraftigt. På kort tid har 27 nya förskoleavdelningar tillkommit och fler behövs. En lösning är att grundskolelokaler görs om till förskolor.

Gymnasiebyn är däremot proppfull med ungdomar, trots det fristående NTI-gymnasiet. Särskolan berörs inte i någon större utsträckning.

Gamla Bergnässkolan kommer att stå nästan tom till hösten. Drygt 100 högstadiel elever flyttar till Bergskolan.

Mörön – Årets by i Luleå – satsar på turism. Byn kan erbjuda säljaktshistoria, mat, hantverk, skrönor och lite annat smått och gott. Påhittigheten är stor. I slutet av augusti ordnar byn en landsbygdssdag med musik.

När vi besöker Mörön en solig vårdag vibrerar luften av fågelsång. Högt upp i skyn kretsar en örn. Vid infarten till byn, där Möröfjärden går in, står ett nytt fågeltorn som döpts till "Himlatornet". Skogsstyrelsens Gröna jobb har stått för det mesta av arbetet men byaföreningen har också varit inblandad.

Möröfjärden är ett Natura 2000-område och ett populärt rastställe för flyttfåglar. På informationstavlan läser vi att 161 fågelarter iakttogs här.

Pensionärsgupper

Mörön har utsetts till Årets by 2007. I landsbygdskommitténs motivering heter det bland annat att "man medvetet arbetat fram förädlade upplevelser och produkter". Till det hör Mörö Turism som funnits i några år. Numera drivs det som en ekonomisk förening av hantverksparet **Anki och Tommy Carlsson** samt **Roland och Anette Andersson**.

Mörö Turism erbjuder olika paket som sys ihop efter besökarnas önskemål.

– Just nu har vi fem-sex grupper inbokade, berättar Anki. Mest är det pensionärsgupper men också nåt företag.

Mörön kan erbjuda lokaler, mat och intressanta utflykter och aktiviteter. Här finns ett säljaktsmuseum, Sikhällan som är Sveriges äldsta synliga berggrund, en folkmusikgrupp, konsthantverk med mera.

Nya villor, många barn

Det är många möröbor som är engagerade i sin by. **Mona Halvarsson** och **Lars-Göran Andersson** är två av dem.

Kungabesök och tematräffar i byarna

Landsbygdskommittén fyller 20 år och firar med en rad arrangemang hela sommaren. Självaste kungen kommer på besök och gästar Hindersön.

Luleå var faktiskt först i landet med en särskild kommitté för landsbygden. Förslaget

kom från lantbrukare **Anders Engelmark** i Sundom, ledamot av kommunfullmäktige under många år. Engelmark är i dag 87 år och bor kvar på släktgården i Sundom. Följdriktigt inleddes jubileumsfirandet i byns bygdegård i mars. Bland gästerna fanns bland andra landshövdingen.

Under sommaren ordnas en rad tematräffar runt om i kommunen.

- 3 juni är skärgården i fokus. Kung **Carl XVI Gustaf** besöker då Hindersön på inbjudan av öns hembygdsförening.

- 9 juni handlar det om företagande och fotboll i Alvik.

- 16 juni sker träffen i Rörbäck/Jämtön.

Rubriken är Befolkningsutveckling och camparglädje.

- 30 juni handlar det om gränslös samverkan i Niemisel och Gunnarsbyn. Samma lördag är det gäddfiskefestival.

- 14 juli möts man i Ale och diskuterar vattenkraft.

- 28 juli har turen kommit till Mörön, Årets by 2007.

- 11 augusti är temat ideell kraft och generationsbostäder i Klöverträsk.

- 25 augusti blir det ytterligare en träff i Mörön. Då ska det handla mer allmänt om landsbygdsfrågor

satsar turism

Mona Halvarsson och Lars-Göran Andersson har varit engagerade i bygget av det nya fågeltornet.

Levande byar förutsätter aktiva invånare. Från vänster Lars-Göran Andersson, Mona Halvarsson, Anette Andersson, Roland Andersson, Anki Carlsson och Tommy Carlsson.

Växande befolkning

Arbetet med landsbygdsutveckling har haft framgång. Befolkningen utanför staden har successivt ökat och i dag bor 22 procent av luleåborna – eller 16 000 personer – på landsbygden. Det är framför allt byarna närmast tätorten som ökat. Men de senaste åren har exempelvis Kallax, Brändön, Öarna, Eriksberg och Vitå ökat tack vare större inflyttning.

Alla partier deltar

Landsbygdskommitténs ledamöter utses av kommunfullmäktige. Samtliga nio partier i kommunfullmäktige är representerade. Ordförande är **Mårten Ström**. Jubileumsskriften

”Livat på landet” innehåller intervjuer med politiker och tjänstemän och beskriver några framgångsrika projekt.

En tjänstemannagrupp har nyligen bildats med representanter från stadsbyggnadskontoret, utvecklingskontoret och fritidsförvaltningen. Den ska samordna kommunens arbete med landsbygdsfrågor. **Jenny Björk**, landsbygdsutvecklare på utvecklingskontoret, är sammankallande i gruppen.

Det finns också något som heter Luleå byaforum. Det är ett nätverk med representanter från olika delar av kommunen som träffas några gånger om året.

– Jag har bott här i fyrtio år och har sett den döda byn, säger Mona lite drastiskt. Den nyrenoverade skolan lades ner utan protester. Alla väntade på flyttbussen. Men sen lyckades vi skaka liv i byn

Byn har i dag runt 150 bofasta. Under de senaste åren har flera nya villor byggts och åtskilliga fritidshus har gjorts om till åretruntbostäder.

– Vi har bott här i femton år och det märks en stor skillnad, menar Anki. Många barnfamiljer har flyttat hit. Det finns väl ett fyrtyotal barn och ungdomar här.

– Möron är en mysig by med god gemenskap. Det kommer mycket folk till våra arrangemang, från de yngsta till de äldsta.

– En lagomby, tycker Mona.

Debatt och musik

Utnämningen till Årets by firas lördag 2 juni i Mörogården. Den årliga Mörodagen anordnas 28 juli i båthamnen.

Ett nytt grepp är Partituren lördag 25 augusti. Det riktar sig till politiker och byaföreningar som vill diskutera landsbygdsfrågor. En egenkomponerad musikstycke utlovas, därav namnet.

– Det är vårt svar på Almedalen, säger Roland.

Idéer, pengar och arbete

En viktig fråga där man hoppas på kommunens stöd är en större muddring i hamnen för att kunna ta emot större båtar och därmed öka tillgängligheten.

– Vi har fått bra stöd av kommunen tidigare, säger Anki förhoppningsfullt. Det är därför vi vågat satsa.

– Pengar finns alltid, menar Lars-Göran. Men det är vi själva som måste komma med idéer och göra jobbet.

Anders Engelmark i Sundom väckte idén om att kommunen skulle bilda en kommitté för landsbygdsfrågor.

Foto: Charlotte Norenus

Allt tätare samarbete

Räddningstjänsterna samarbetar vid utryckningar. På bilden ses räddningspersonal från Luleå och Piteå vid en trafikolycka för några år sedan på E4-an.

Det samarbetas som aldrig förr i Fyrkanten. Enbart kommunerna är inblandade i ett 80-tal större och mindre projekt.

– Vi ska dra nytta av varandras fördelar, säger kommunchef Bernt Grahn.

Fyrkanten lanserades som ett gemensamt namn för Luleå, Piteå, Boden och Älvsbyn för flera decennier sedan. Mycket mer än ett begrepp och lite planer blev det dock inte den gången. Men runt millennieskiftet

skedde en nystart och samarbetet tog fart.

Målet är att binda samman kommunerna till en dynamisk region utifrån en gemensam arbets- och bostadsmarknad. De fyra kommunerna utgör faktiskt den folktätaste regionen i Norrland med 150 000 invånare.

Samarbetet märks kanske inte så mycket utåt, men det pågår på alla nivåer. Från mindre grupper av politiker och tjänstemän som träffas regelbundet till högst konkreta åtgärder.

– Alla förvaltningar har i uppdrag att samverka, säger Luleås kommunchef **Bernt Grahn**. Jag tror att vi i dagsläget har ett åttio-tal större och mindre projekt i gång.

Gemensamt kansli

Här några exempel.

- Fyrkantens gymnasiesamverkan. Från och med i år kan ungdomar söka fritt bland samtliga gymnasieskolors program. Ett gemensamt kansli har inrättats på skolkonkoret i Luleå. Även inom vuxenutbildningen finns ett omfattande samarbete.

- Räddningstjänsterna i Fyrkanten har ett nära samarbete sedan 2003. Det gäller bland annat utryckningar, utbildningar och inköp. Vid olyckor nära en kommungräns larmas alltid styrkor från berörda kommuner. Även kommunerna i östra Norrbotten ingår i räddningssamverkan.

- Arbetsmarknad. I vintras presenterade kommunernas personalchefer en gemensam rapport om rekryteringsbehovet. Fram till år 2015 behöver de fyra kommunerna nyanställa nästan 13 000 personer.

- Fyrkanten är en framtidsregion, förklarade personalcheferna.

En gemensam marknadsföring av kommunerna som arbetsgivare planeras nu.

- Näringslivsutveckling. Här handlar det mycket om större EU-projekt och internationell samverkan. När utländska näringslivsdelegationer kommer hit åker de ofta runt till flera kommuner.

- Turismen. Kommunernas turistorganisationer marknadsför hela regionen. Visit Luleå och Boden Turism satsar på gemensam annonsering i Nordnorge.

I början av juli avgörs kanot-SM i Luleå på Björkskatafjärden. När det är final i K4, kanoter med fyra paddlare, går det undan.

Foto: Bengt-Åke Persson

e mellan kommunerna

- Miljö. Miljöförvaltningarna har samverkat länge, bland annat när det gäller djurskydd och avgifter. Även när det gäller avfallsfrågor sker en del gemensamma aktiviteter.

Luleå-Boden hetast

Ibland sker samarbetet mellan enbart två eller tre kommuner. Luleå och Boden bidrar båda till att finansiera CDH (Centrum för distansöverbyggande hälso- och sjukvård) vid universitetet.

Ett annat exempel, dessutom helt nytt, är kammarmusikensembeln Norrbotten NEO med bas i Piteå. Där har Luleå gått in som medfinansier.

På senare tid har samarbetet handlat ganska mycket om Luleå-Boden. En gemensam näringslivsdag arrangeras sedan sex år tillbaka. Kommunerna har erbjudit sig att låna ut pengar till Vägverket för att skynda på ombyggnaden av väg 97-sträckan mellan Sunderbyn och Sävast. Vägen är hårt trafikerad, arbetspendlingen mellan de två kommunerna uppgår dagligen till 4 000 personer.

Kompletterar varandra

För Bernt Grahn är samarbetet en prioriterad fråga.

– Vi ska inte bara samverka, vi ska även driva på. I de flesta större projekten är Luleå kommun ansvarig.

– Det är viktigt att vi försöker komplettera i stället för att konkurrera ut varandra. Jag tror att allt fler inser att Norrbotten behöver ett starkt regioncentrum. Vi måste inse att vi stärker varandra i en hård nationell och internationell konkurrens.

Ett gemensamt kansli för gymnasiesamverkan i Fyrkanten har inrättats i Luleå. Där arbetar Inez Selberg, Tove Waara Axelsson och Gisela Kluwetesch.

Världskanotister till Luleå

Två av världens bästa kanotister kan ses vid Lulsundet i början av juli.

Det är nämligen åter dags för SM i kanotracing i Luleå.

Luleå kajakklubb är van SM-arrangör – senast det begav sig var 2004. En anledningen till populariteten är de fina och vindskyddade banorna på Björkska-tafjärden.

Arrangörerna räknar med ett par

hundra deltagare från ett 30-tal klubbar i hela landet, från 13 år och uppåt. **Markus Oscarsson**, guldmedaljören från senaste OS, kommer antagligen hit. En annan paddlare i absoluta världstoppen är **Sofia Paldanius** från Jönköping.

Tävlingarna börjar måndag 2 juli och pågår till lördagen. Under de sex dagarna avverkas nästan 200 lopp. Hemmaklubben ställer upp med ett 25-tal tävlande. Flera av dem väntas också plocka medaljer. Vid SM i fjol blev Luleå landets nionde bästa klubb.

Trots vinterklimatet är Luleås kanottradition gammal. Klubben bildades redan 1935 och det finns medlemmar som varit med nästan från början.

En relativt ny gren inom kanotsporten är kanotpolo. I samband med SM i kanotracing anordnas även ett SM i kanotpolo 7-8 juli. Luleå dominerar faktiskt kanotpolo. Studentföreningen StiL har ett damlag och ett herrlag och båda vann SM-guld vid fjolårets tävlingar.

Upplev Linné på Hägnan i sommar

"Aldrig i mina dagar har jag levat friskare än nu", skrev Carl von Linné när han besökte Gammelstad 1732. På Hägnan får du chansen att se och uppleva något av det som han mötte under sin lappländska resa. Genom skådespeleri och tidsenliga kläder väcks Linné åter till liv, 300 år efter sin födelse.

– Jag ser att ni vet hur man ska sköta sig i kyrkan, säger klockarens hustru till några pojkar som lugnt och beskedligt tagit av sig sina mössor innan de går in i Gammelstads kyrka.

Under dagen har en mellanstadieklass, som besökt Hägnan med anledning av 300-årsjubileet, rest tillbaka till 1700-talet för att se de platser i Gammelstad som **Carl von Linné** skrev om under sin lappländska resa. Med alla sinnen har de fått lära sig mer om Linnés tankar och om den tid han levde i. De har träffat prästfrun, pigan, plus många andra figurer och slutligen Linné själv.

– Syftet med tidsvandringarna är att sprida kunskap och ge en nyanserad bild av Linné som vetenskapsman, säger **Ann-Louise Lång**, antikvarie på Hägnan.

Linné ansågs redan på sin tid vara en av de främsta inom det naturvetenskapliga området. Han besökte Gammelstad sommaren 1732 när han var 25 år. I sin dagbok skrev han att trots att sommaren i norr är kortare upplevde han den som mycket mer angenäm än på andra ställen. "Aldrig i mina dagar har jag levat friskare än nu".

– Det känns extra kul att göra en sådan här satsning på Linné då vi vet att han verkligen har varit här och att han trivdes under sitt besök i Gammelstad, säger Ann-Louise.

Möt Linné i sommar

I sommar har du tillfälle att träffa den berömda Linné och lösa historiska problem i 1700-talsmiljö. Hägnan hyr i samarbete med Nederluleå församling och världsarvskontoret

Zara Johansson utklädd till Carl von Linné.

in skådespelaren **Anton Raukola** för rollen som Carl von Linné. Tidsenliga kläder har sytts upp av Luleå kommuns Textilservice till både skådespelare, personal och besökare.

– Det har varit ett långt projekt och vi är tacksamma för all hjälp vi har fått av våra samarbetspartners och medfinansierare, säger Ann-Louise Lång.

För barnen finns en mängd aktiviteter, särskilt under vecka 31 då det är både sago- vandringar och arborsttävlingar. De har även möjlighet att prova på att baka bröd och pressa växter, precis på det sätt som man gjorde under Linnés tid. Vill du känna historiens vingslag? Besök Hägnan i sommar.

Text och foto: Charlotte Norenus

Ann-Louise Lång, Lena Gründel och Zara Johansson visar hur det gick till förr i tiden.

Linné-aktiviteter på Hägnan i sommar

Perstmäss 30/6- 1/7. Fira kyrkhelg i Gammelstad i Linnés anda.

Invigning av Linnés källa 1/7. Samling på Hägnan kl 13.30.

1700-talsdagar 2/7 – 6/7. Träffa Linné,

vandring till hälsokällan, musik, modevisning m m.

Tidsvandringar 18/7 – 21/7. Var med om ett historiskt spel. Samling kl 13.

1700-talsdagar för barn 30/7 – 3/8. Sago-

vandring, arborstskytte, växtpressning m m.

Middagar med 1700-talsinspiration. För företag och privatpersoner från 27/8. Boka via 0920-45 48 66.

Mer information: www.lulea.se/hagnan

Ulrica Åström och Jan-Olov Madeleine Ågren hos Röda Korset informerar och utbildar mot diskriminering.

Mot fördomar och diskriminering

Diskriminering kan drabba enskilda människor hårt. Men även samhället i stort blir lidande av fördomar och orättvisor. Det menar Ulrica Åström som leder Röda Korsets projekt mot diskriminering.

Röda Korset startade i fjol projektet Mötesplats Luleå mot diskriminering. Liknande verksamheter finns i ett 20-tal andra städer i landet, finansierade med statliga medel.

Diskriminering är i korthet "olika behandling av lika fall". Det kan handla om orättvis behandling på grund av etnisk tillhörighet, sexuell läggning eller funktionshinder.

– Vi bedriver information och utbildning, berättar projektledare **Ulrica Åström**. Hittills har vi varit mycket i föreningar, skolor och på offentliga arbetsplatser. Nu ska vi även ut till företag i olika branscher.

En annan del av verksamheten är kostnadsfri rådgivning till enskilda som upplever sig diskriminerade.

– Många invandrare och funktionshindrade hör av sig. Ett av de vanligaste problemen är trakasserier på arbetsplatser.

Vanligt problem

Enligt Ulrica Åström handlar det mycket om att synliggöra och höja medvetenheten om problemet.

– Många tror att det är så bra och att det inte förekommer diskriminering på just deras

arbetsplats. Men det är mycket vanligare än vad man kan tro.

Det går i alla fall framåt tycker hon.

– Tidigare fanns ett kompakt motstånd mot att ens prata om det. Nu finns det i alla fall lite större acceptans för frågan.

Ulrica poängterar att mångfald berikar. En del företag – hon nämner Ikea – har insett att mångfald främjar utveckling.

– Ett stort problem är att vi agerar utifrån våra fördomar, ser till det yttre och glömmer kompetensen. Om man stannar vid första intrycket missar man människan bakom. Det leder ofta till diskriminering.

– Norrbotten behöver större inflyttning. Om vi bara är attraktiva för människor som tillhör normen blir det svårare att rekrytera och behålla folk.

Dag mot diskriminering

I november planeras en dag mot diskriminering med föreläsare och diskussioner. Andra arrangemang är också på gång.

Ulrica och hennes kollega **Jan-Olov Madeleine Ågren** har hela Fyrkanten som arbetsområde. Viktig för verksamheten är också den grupp volontärer som arbetar på ideell basis.

Projektledarna nås på telefon 0920-23 72 28 och 23 72 30. Mer information finns på www.motesplatslulea.se.

Fakta om oss och vår miljö

Hur mår egentligen miljön och människorna i Luleå?

Det kan du få en viss uppfattning om via Hållbarhetsenheten på Internet.

Varje år görs mängder av undersökningar i kommunen. De som har med miljö och folkhälsa att göra finns nu samlade på en egen plats på nätet: www.lulea.se/hallbart.

Här kan du söka svar på många miljö- och folkhälsofrågor, analysera tillståndet i kommunen och se åt vilket håll det går. Några exempel.

* Kvävehalten i Rånefjärden 1996-2006 (låga halter och i stort sett ingen förändring).

* Andel gammelskog (5,4 % 1997, kraftig ökning på tio år).

* Andel luleåbor med högst 400 meter till livsmedelsbutik (39 % 2005 jämfört med 50 % 1999).

* Andel korta bilresor (52 % 2005 och 58 % 2000).

* Antal arbetsskador per 1 000 arbetande 2004 (12 för kvinnor, 18 för män).

* Andel elever som fullföljt gymnasieutbildning inom fyra år (73 procent 2005, något lägre än i riksnittet).

* Andel elever som är nöjda med sig själva (91-94 % av pojkarna, 67-91 % av flickorna).

* Anmälda våldsbrott 2000-2006 (cirka 1 100, kraftig ökning fram till 2004).

Det går även att hitta fakta om hur Luleå lever upp till nationella mål, kommunens långsiktiga planer, goda råd och lite annat. Webbplatsen uppdateras kontinuerligt.

**Gunnar Hägg vill gärna lära sig att behärska tangentbordet och kunna surfa på Internet.
– Här behöver man inte vara rädd för att fråga.**

N per lär s oc

Det sitter elva pensionärer framför lika många datorskärmar i ett rum i Medborgarhuset i Råneå. De går en datakurs för nybörjare. Några av dem har aldrig sttit framför en dator förut.

– Man blir ivrig som ett barn, säger Karin Engström.

Medborgarkontoret i Råneå har tillsammans med Sunderby folkhögskola dragit i gång en satsning på datautbildning för nybörjare. Under våren har tolv pensionärer utgjort en testgrupp.

– Det finns mycket teknik och datorer men hur börjar man och vad ska man använda all teknik till, säger **Terese Lantto** på medborgarkontoret. En del är rädda och vågar knappt röra en datormus.

– Vi vill att folk ska lära sig använda datorer som verktyg i vardagen. Mer och mer sker ju via nätet. Man betalar räkningar, beställer medicin och blanketter, söker information och en massa andra saker.

Sunderby folkhögskola har arbetat länge med just vardagligt datoranvändande.

– Folkbildningen har bland annat i uppgift att jobba med den digitala klyftan, förklarar **Gerd Nordmark**, lärare på folkhögskolan. Det finns många i fyrtio- och femtioårsåldern som aldrig fått lära sig, dessutom ändras ju tekniken snabbt.

– Det här är ett konkret folkbildningsprojekt som inte är så komplicerat. Det är inte heller en traditionell datautbildning. Vi utgår från deltagarnas önskemål och behov.

Svårt men intressant

En av deltagarna i vårens försöksgrupp heter **Gunnar Hägg**.

– Vi har en dator hemma och min blivande måg har faktiskt lärt mig att betala räkningar över Internet. Men det är i stort sett det enda jag kan. Jag vill gärna lära mig skicka och ta

lyfikna nsionärer ig knappa ch surfa

emot e-post och hur man för över bilder från en digitalkamera till datorn. Att kunna läsa tidningar och gå in på Blocket vore också bra att kunna.

– Här behöver man inte vara rädd för att fråga, det får ta den tid det tar. Nu har jag lärt mig att ändra på textstorlek och flytta stycken, sånt är bra att kunna.

En som är helt novis på området är **Gudrun Sundquist** från Prästholm. Hon har faktiskt aldrig suttit framför en dator tidigare.

– Det är intressant att se vad alla talar om. Ju mer man håller på desto mer upptäcker man hur stort det är.

Vad är svårast?

– Allt! Men det är intressant. Bredvid henne sitter **Karin Engström**.

– Jag trodde aldrig det skulle vara så roligt. Man blir ivrig som ett barn.

Föräldrautbildning

En grundkurs i data- och Internetkunskap kommer att starta till hösten i Råneå. Terese Lantto och Gerd Nordmark berättar att de hoppas kunna erbjuda även andra kurser, både på dagtid och kvällar.

– En idé är föräldrautbildning kring barns och ungdomars datoranvändande.

Terese Lantto från medborgarkontoret är projektledare för datautbildningen. Karin Engström får en inblick i en annan värld och är entusiastisk.

Råneås stora mötes- plats

Medborgarkontoret och biblioteket i Råneå firar tioårsjubileum nu i juni.

– **Det har verkligen blivit Mötesplatsen i samhället, menar Lena Krååk och Birgitta Johansson Norberg.**

Medborgarkontoret och det nya biblioteket invigdes i mitten av juni 1997. Syftet var att kunna ge allmänhet information och service på ett enkelt sätt.

Mycket har hänt i samhället under decenniet. Den mest påtagliga förändringen är alla asylsökande som kommit och gått sedan år 2000. En stor del av världen, nästan 30 nationaliteter, finns numera i Råneå.

– Både antalet besökare och vår utlåning har ökat kraftigt, berättar **Lena Krååk** på biblioteket. I snitt har vi över 600 besök varje vecka.

Hjälper till med allt

Medborgarkontoret och biblioteket har verkligen blivit Råneås stora mötesplats, precis som man hoppades vid starten. Inte minst de många lånedatorerna bidrar till populariteten.

– Vi försöker hjälpa till med allt, säger medborgarkontorets **Birgitta Johansson Norberg** mellan två telefonsamtal.

Tre personer arbetar på medborgarkontoret och två på biblioteket. Men det finns även andra verksamheter i Medborgarhuset: Fixarn, Råneservice, områdeskontoret, migrationsverket och en del annat. I huset finns också möteslokaler som är flitigt uthyrda.

Tioårsjubileet kommer att firas 15 juni i samband med den traditionella somarmarknaden. Riktigt hur är i skrivande stund inte bestämt.

Vårt Luleå

En hyllning i bild till Helmer Widlund

Bildarkivets nya utställning är en hyllning till **Helmer Widlund** som avled i mars i år, 97 år gammal.

Helmer Widlund började ta bilder med en enkel bälgkamera på stadens hus och miljöer redan i början av 1930-talet. Några år senare fick han i uppdrag av Luleås stadsdirektör att samla in fotografier över staden. Det gjorde han på fritiden mot en liten ersättning och räddade många gamla bilder, bland annat en stor del av syst-rarna Tegströms glasplåtar som glömts bort i en vedbod.

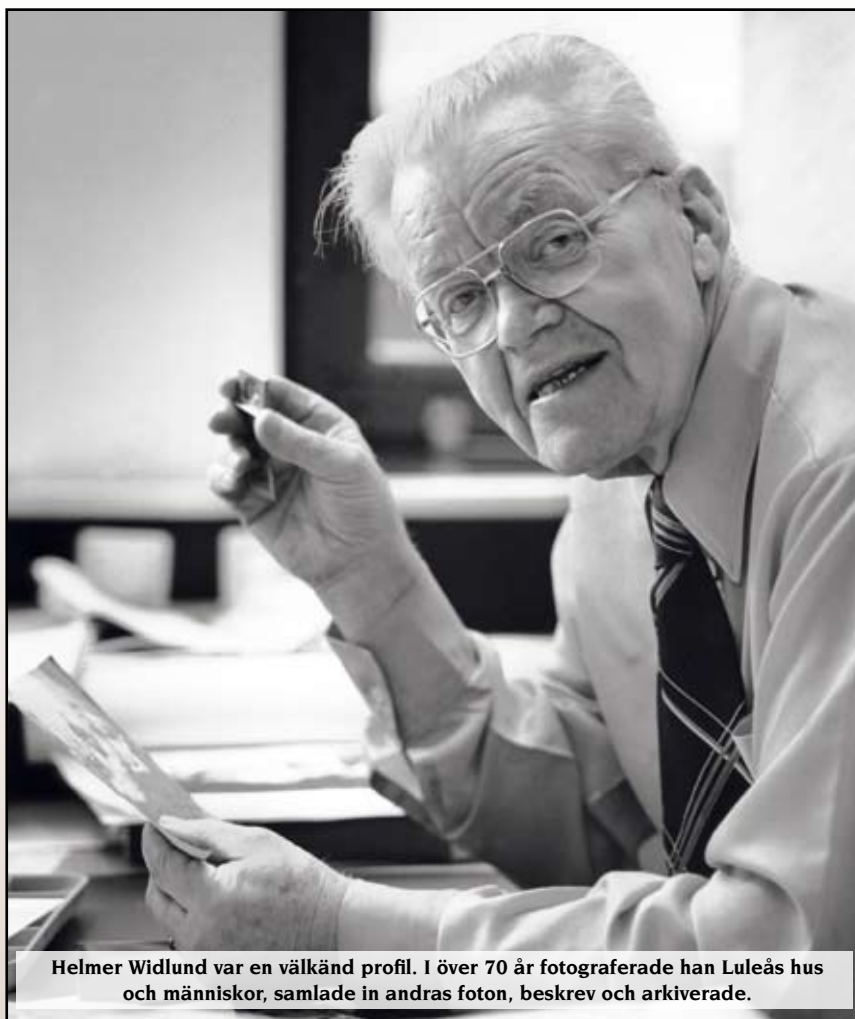
Så småningom anlitas Helmer för att bygga upp kommunens bildarkiv. Det höll han på med i 40 år, långt bortom den vanliga pensionsåldern. Många människor och miljöer har identifierats tack vare Helmers lokal-kännedom och fantastiska minne av ansikten.

Bildarkivets samling omfattar i dag drygt en miljon foton och negativ. Cirka 3 000 av dem är tagna av Helmer Widlund.

– Till minnesutställningen har vi valt ut ett trettiotal bilder som han tog i maj 1962, berättar kommunarkivarie **Thomas E:son Åkerlund**. Det visade sig vara den månad han knäppte allra mest kort.

– Dessutom har vi tagit med bilder på Helmer som fotograf och insamlare samt några bilder från hans privata album.

Helmer Widlund arbetade som kronoassistent under hela sitt ordinarie yrkesliv. Under större delen av sitt långa liv bodde han i ett av de så kallade sotarhusen på Östermalm. Utöver

Helmer Widlund var en välkänd profil. I över 70 år fotograferade han Luleås hus och människor, samlade in andras foton, beskrev och arkiverade.

sin gärning som bildsamlare är Helmer Widlund sannolikt en av Luleås största föreningsmännskor någonsin – som mest lär han ha varit med i 32 föreningar samtidigt.

Utställningen finns en trappa ner i stadshuset. Sommartid är det öppet kl 09-15 med lunchstängt kl 12-13.

Kjell-Arne Johansson